

המציפה

ערצון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.
יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה על המצפה

באוסטריא אונגריין:

לשנה . . . . . 7.— כתרין
 חצי שנה 3.50
 לרבע 1.75

באשכנז:

לשנה . . . . . 8.— כתרין

ביתר הארצות:

לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

„רמת המצפה“
 נכנסת עתה בגליון עצמו, הגדולעתה משהיה
 ומכיל חמור ספרותי יותר מאשר עד כה.
 אין הנחה מהמחיר.

מחיר גליון בודד 14 הלר.
 מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים
 לפי גדל השטח.
 ברכת מו ט 60 הלר. הודעת אירוסין כתר
 זו או זו בדאש הגליון שני כתרין
 המיטנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
 רק שם מקומו החדש, כי גם שם
 מקום בית הדאר הקודם.
 קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918
 האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה
 „HAMICPE“ Kraków,
 (בהוף לארץ לחוסיף: Oesterreich)
 בע"פ: רחוב סעבאסטיאנא 32

Kraków, 24 Czerwca 1910.

גליון כד.

קראקא, י"ז סיון פ' שלח התר"ע.

(מיסיון) להפיץ את אהדות-הבורא וכו'. ממילא מוכן
 כי — כמו שסוף הרפורמים ההם הוכיח — גם בשאר
 הדתות ראו את גלוי התעודה הייאה, בהיותן בנות
 דתנו. ואם כן התחילה שיטת הרפורמים בכפרם בלאום
 ישראל, בשללם מאתנו את הזכות להקרא בשם „עם
 אהד“ וסופם היה להשליך אחרינו גם את הדת, ולהגיע
 לידי שמד וכליה. כי „ישראל“ קובי"ה ואורייתא חד
 הוא! פתגם זה יסוד מוסד לחיינו ולקיומנו.

אולם השיטה הכוזבה, שיצאה מתחלה מבית-
 מדרשם של המתקנים באשכנז, עשתה שמות כמעט
 בכל תפוצות הגולה. בארצות שונות קמו מטיפים
 להתבוללות, שהכריזו בפומבי, בי כבר הדלנו מהיות
 עם. נשארו רק קבוץ-דתי ולא יותר. אבל מאחרי
 שהדת שלנו קשורה בכל הזכויות העממיים שלנו, והיא
 דת ישראלית דוקא ולא דת קוסמופוליטית, ומאחרי שאצלנו
 דת-ישראל בלי עם ישראל דבר שאינו בנציאות בלל,
 התרו ממילא עם הכפירה האלוטית גם תחת אשיות
 הדת, אפשר כי לא העיוו בראשונה לצאת בגלוי
 כנגד דתנו מיראתם לפגוש התנגדות נמרצה בכל
 שדרות העם, אף בין אלה, שאינם כל כך מדקדקים
 במצות. לכן התחכמו ע"פ הכלל „בנפול עוזר ונפל
 עוזר“, כי בנפול הנושא, הוא העם, יפול גם הנשוא
 היא הדת.

ואמנם לצערנו היה הישגם בדוק ומנוסה. הם
 הצליחו בשיטתם זו באופן מכהיל, הצליחו בין אלה
 שדתיים תלויי בשערה, והצליחו גם בין אלה
 שישארו באמונתם נאמנים לתורה ולמסורה.
 כשאנו מסתכלים בהיוון הזה מנקודת-ראות זו,
 מכרחים אנו להודות, כי בשם שהתבוללים, ההולכים
 בעקבות הרפורמים, השליכו ביהד עם העם הישראלי
 גם את הדת, כן נלקה גם הגוף הכריא, הלא הם כל
 אלה החרדים על דתם והמקיימים את המצות בפעל

העברית, אחד מקנינינו הלאומיים המעטים.
 הגליון הזה הוא האחרון של מחצית השנה. אלה
 המשיגים שטר פרעון ימהרו נא לחדש התימתם ואל
 יפסיקו זמן רב. (אל נא ידווש איש שטר פרעון
 שנית בטענה שלא קבל, שטר הפרעון הוא שוה כסף
 ואינו צומח על העצים.)
 מ"ל המצפה.

עם ורת.

דורנו, אשר אנו חיים בה מעורר בנו הרבה
 מחשבות, הרחורים והשקפות, ומחייב אותנו לעמד על
 בריו. הדור הזה הוא אפשר היחיד והמיוחד באפיו בכל
 דברי ימי עמנו, דור שכלו נגודים והפכים, דור מלא
 קיצוניות במובנים שונים, דור שחלק רב ממנו אבד
 לדאבוננו הכל — וגם ישב ומתרפק במובן ידוע
 על מה שאבד... מצד אחד בגידה-דתית — וממילא
 גם לאומית — פשתה כנגע במחננו ומצד שני
 מתרחשת „ישיבת בנים לגבולם“, אשר מצאה לע"ע
 מבטאה בתנועה ליישוב-ארץ-ישראל והציונות, החיונות
 האלה נכבדים מאד, ומחויבים אנו לעמד עליהם, כי
 גורל עתידנו תלוי בהם.
 הבגידה הדתית התחילה כידוע — בדורו של
 בן-מנחם. וצריך להטעים, כי בנים כהשים ההם לא
 עמדו והכריזו, כי אין להם חלק באלקי ישראל, הלילה!
 הם דברו דוקא בשם הדת ולשמה. רק בחיי האומה
 שלחו ידם; הם כפרו בישיבת עם ישראל, בהיותו
 הלאומית. שיטתם היתה, כי עם הרבן הארץ ואבדן
 דשלתון המדיני, חרב גם העם בתור לאום בפני עצמו.
 נשארה רק הדת, שנושאתה הם צאצאי עם-קדם זה.
 ישראל היה רק קבוץ-דתי בלבד, שיש לו תעודה

יודל הורוין.
 פעשא שמעלקעם
 מאורשים
 סטרי
 היים מארנאו
 מאורשים בר"ח סיון תר"ע
 האראסטקאב
 טרעמבאוואל

אל העברים.

בגשתנו לתקופה חדשה של זמן החתימה, הננו
 מדברים עוד הפעם על לב העברים: יהיו נא פינו ומעשינו
 שוים. הננו מדברים על תקופת התחיה העברית, הננו
 מיסדים אגודות „עבריה“ ומכוננים ועידות עבריות,
 משימים לשוננו העברית כפי בנינו ובנותינו ושמהים
 על התקדמותה, והמעשים באים ומטפוחים על פנינו.
 העתונים הורגנים אוכלים את העתון העברי ורו ב
 קוראי הזרגון לדאבוננו עברים הם.
 הלילה לנו להתנגד לעתונים ורגונים, הם נחוצים לנו
 לדבר אל העם הדל, שאינו טבין עברית,
 אבל על העברים לישקוד, שלא ישיג הזרגון גבול
 שפתנו העברית, אשר רק לה העתיד של התחיה.
 תמכו בידי העתון העברי, שאינו דורש טכס
 קרבנות גדולים ומסור לכם במחיר מצער דברים
 מקוריים. תמכו בידי העתון, המרים את רגש המוסר
 ואהבת האמת והצדק ולוחם בלי הרף נגד הקיצוניות
 המזיקה שכלל המחנות ונגד כל משפט קדום ואינו
 נושא פנים לאיש. עזרונו בעמלנו זה ובזכות הרימנו
 את הדגל העברי למרות המכשולים העצומים, שכבר
 נבשלו בהם כל העוסקים בעברית. עזרונו להרבות
 מנויים על „המצפה“ וקוני גליונות בכל הערים. גם זו
 עבודה לאומית נחוצה ואל תתרשלו בה. חובה קדושה
 על כל ידוע עברית, להביא את הקרבן הקטן לשפתנו

יותר מוכשר ומי ימנה, אחר כך ספרו בשבח המלך
 אדוארד שמת ומעשי טוב לבו וגדולתו. ואחרי חלוקי
 דעות ע"ד זנב הקומט האלא, אם עשרים מיליון
 קילומטר ארכו או שתי מאות מיליון, התחילו דנים על
 העת החדשה, על בתי-המדרש, שמתרוקנים מלומדים,
 על הציונים, שהחילו את הכרם, על בתי-הספר העבריים,
 העתידים להרוס את החרדים הישנים והמגדלים דור
 פרוע ושובב מכלי-שטין יהדות וכמעט כלם באו לידי
 הכרה אחת, שמצוה לרדפם ולעקרם מן הירוש.
 — אבל דברו נא עם הילדים מבית-הספר
 העברי ותתפלאו איך במשך שנה אחת הם מדברים,
 קוראים ובותבים עברית! — מגין עליהם אחד
 מהמסוכים.
 — הלא זאת היא המיתודה החדשה שלהם!
 המיתודה החדשה! — מתמרמר חסיד אהד גבוה ודל
 פנים, בנענעו את שתי ידיו באויר ומטעים את המלים
 „מיתודה חדשה“, כאלו היתה בהן תשובה נצחת
 להמפקקים בערך החרד הישן.
 השיחה הזאת פעלה כנראה על האורה הזרי
 הוא העמיד את פניו ואזניו בהתענינות גדולה אל
 המשיחים והמתוכחים.
 — והמורים שלהם המה אפקורסים גמורים!
 מוסף השני לקרא חמס.

אצל שלחן אחד וכל אחד מתעמק במחשבותיו
 על-פי דרכו ורגילותו, זה מעביר ידו על פניו, ממצחו
 למטה עד שמגיעה לקצה זקנו, וזה ממצחו ולמעלה,
 כל אחד שקוע בשל עצמו ומתנועות ידהם ושרטוטי
 פניהם נכה, כי בכל ראש מהם, יושבים שני אנשים,
 אחד קונה ואחד מוכר, אחד לזה ואחד מלוה וישאו
 ויתנו וישקלו ויטרו ביניהם.
 ויהידי אצל השלחן הסמוך לפתח יושב אורה
 זה, יהודי חסידו בעל פנים מלאים ושחרחרים, עיניו
 גדולות ובולטות מתחת למצחו הרחב והחלק, פאותיו
 מסלסלות ומבריקות, וזקן לו רחב וארוך, המוסף הוד
 גם לאפו הישר והארוך יותר מדאי, השוכב בלי מפריע
 על פניו השקטים. מכטי עיניו ומראה בנדיו מעידים
 עליו, כי בן עירה קטנה וסוחר הוא.
 הוא אינו ישב לב ליתר הנמצאים פה, צולל
 הוא כלו בעסקיו כשעיניו מורדות לתוך כוס הפה
 המעלה אד. בכל רגע ידו נוגעת בכוס ומבחינה את
 המה, אם ראויה היא לשתיה. פתאום, כאלו נזכר דבר
 מה, הוא מוציא מכיסו פתקאות אחדות ורושם בהן,
 קורא וחוזר ורושם.
 לאט לאט הפסיקו האורחים קריאתם ומשהקם
 והתחילו שוחחים בעניני העולם, דברו על-ארות מהלקת
 באיזה עיר בשביל מנוי-רב, וחוו את דעתם מי מהרבנים

פיליטון

בשביל מכתב בלישון הקדש.

(ציור)
 בית הקפה מלא כבר אורחיו התמידים, רבם ככלם
 יהודים חסידיים המתפרנסים זה בנחת וזה בצער מכיסי
 מעליהם, המלאים צורות מכתבים, פתקאות, תלגרמות,
 שמרי-חוב ועוד דברים באלה, שיש בהם בדי לחיות
 מהם...
 ר' גדליה הזקן, סרסור תבואות ומשחק נלהב
 בשעה-מה, אשר עליו אומרים לצני בית משתה זה, שבכל
 ששים שנות יחוקו לא זכה אפילו פעם אחת לנצח
 את מתנגדו — מצא לו כבר בן-זוג והוא יושב לו
 נפרד מהעולם, לועם את זקנו וחוישב מחשבות, איך
 להציל את „מלכו“ מן הפח, שמתנגדו יקש לו בסתר,
 יתר האורחים יושבים מפורים אצל כל שלחנות
 החרה, אלה אובלים ואלה קוראים חדשות-היום, פה
 קבוצת יהודים עומדת נשענה על עתון פתוח אחד
 ומתענינה בעינים חודרות אל תוך המספרים והנקודות
 הקטנות והממשטשות של חדשות הברזה, ושם יושבים

בחסרון הזה: הם חרלי להביט על עצמם כעל "עם אחד" בעל שאיפות-עממיות ולאומיות. המושג "לאומיות" שהוא כאח-תאומים לדתנו, נלקח והלך הלוך וחסר. כל זה נקרה בדור שלפנינו והלך ונמשך הלאה עד ימינו אלה. ואולם בדורנו רואים אנו שנוי אחר בחיינו. אכן אצבע אלקים הוא! — מספר מסוים מאלה, אשר חשבנום לאכזרים מדולדלים, התחילו להתקרב אל עמם. במה שהדור הקודם הטא — בו בדבר עצמו בא הדור הזה לתקן: הטאו הרפורמים ותלמידיהם המתכללים במה שכחשו ביישות העם העברי — וכאו אלה והבריו, כי יעקב לא מת ועם ישראל חי וקים. תוצאה מחויבת משיטת הרפורמים ותלמידי בן-מנחם היתה, כי בעקב הבגידה הלאומית באח הכפירה הדתית והיציאה לשמה, ותולדה מכוחת משיטת השבים לגבולם — הציונים — צריכה להיות, כי באהרי ישעם ישראל חי ורוצה לחיות, יחזיק גם בקניני הרוחנים ולא ימעל בדגו. שהיא אחת מהם. וכך אמר הרצל: "שיבת היהודים אל היהדות קודמת לשיבתם לארצם".

ואנחנו מה נאמר? כבר כתוב "ישראל ואורייתא חד הוא". וכמוכן צריכים השבים סיוע מצד העברים, שלא התרחקו מעמם מעולם. האחרונים יתקרבו אליהם, לעכר ישכם אחד עבודת העם, והראשונים יתקרבו אל העם, ורוחו ומסורתו לתכלית זו.

אבל מצד שני מחויבים כל אלה האדוקים, המחזיקים בדתם ומדקדקים בקיום המצות המעשיות — לקיים מצדם שיבה לעמם במובן הלאומי. החרדים לא עזבו אמנם את העם, אבל שיטת בן-מנחם הטילה גם כם את ארסה שלא-מדעת עד כי הרגיש העממי, ההרגשה הלאומית, כהתה כם. ישראל חריו עיקר ראשון בהשלישיה הנחמדה, והמיכה אחת עם התורה והדת.

מה היא הציונות? נחזין להחזיר את המלה אל פירושה האמתי, כי עלו בה כבר טעיות ופתרונים כוזבים. הציונות איננה נשף-חישק, ישעירכים להם צעירים פורקי עול-תורה בהלולה וחיננא, ואיננה מנג-דוד, ישעונדים לעניכה. הציונות היא לאמתתה התגלות כה ישראל לחיים, תרים כלפי התבוללות ובגידה, ושאיפה לבנין העם וארצו.

לפי זה הרי כל יהודי כשר ברדעה — ישמטילא מתנגד הוא להתבוללות ובגידה — מחויב להודות, כי העבודה בעד תחית העם ובנין ארצו גדולה וקדושה ולקחת חלק בה.

ומדוע אנחנו רואים את ההיפך? — מדוע אותם המשיכילים, שלא עזבו את עמם ומתגעגעים עליה נספחו ברובם על הציונות ומוסרים אונם והונם לה, ודוקא החסידים והיראים — ישכטח קרוב אל לבם ג"ב גורל העם ועתידו — עומדים ברובה מנגד ואינם יוצאים לעזרה בעד בלל ישראל והישוב בארץ-ישראל? לחזיון זה יש סבה גלויה: לאלה הציונים, שישבו אל עמם מעבר לגבול אין עיקרים אחרים המקשרים

אותם אל ישראל, זולתי עיקר הגזע והדם, ובכך מתבלטת אצלם ביותר "אהבת העם כפעל". במקום שהחרדים והחסידים מוציאים לפועל את יהדותם בכל יום תמיד בתרי"ג מצות, מקיימים הציונים החפשים את יהדותם רק כ"עבודה לטובת העם ועתידו". הכח היהודי של הראשונים מרוכז רק ביהדות-דתית, ושל האחרונים רק ביהדות-לאומית.

המצב הזה צריך תקון, ותקון זה אנו מוצאים ב"מזרח", שהוא הסתדרות יהודים שומרי המצות המעשיות ואהבי עמם וארצם. הוא — בתור הסתדרות דתית-לאומית — נברא לישר את העקמומיות על היסוד של "ישראל ואורייתא חד הוא", כי מי ישחפץ בהרמת העם העברי משפלותו והתנונתו מחויב להכיר ערך רוחו, שנתגלה בהר סיני, ומי ישחפץ כחזק הדת והרמת התורה מחויב לשום לב לתקון מצב העם. "ישראל ואורייתא" — כישם שהאחד עיקר כן גם השני עיקר. כי אם אין עם אין תורה, ואם אין גוף אין נשמה. הטא הדור הקודם היה: שלילת היסוד הלאומי ובעקב זה נפילת הבנין הדתי. והתקון צריך להיות: חיוב והכלטת הלאומיות מצד החרדים, והכרת הפרינציפ הדתי מצד הנאורים.

ראובן פאהן.

על המצפה.

לערוקה שתי בנות.

נכדי הגאון האדמו"ר מסאנדז' זצ"ל מרעישים שוב עולמות והפעם אינם באים בחרמות ובקללות על המשכילים והציונים כדרכם, אלא אדרבה הם דורשים השכלה מרובה ובעבודה עשו את כל אוסטריא כמרקחה. בני הלברשטם צמאים לחכמה ולמדע הרבה מאד, כאלו הם מבקשים את חלקם שנמנע מהמשפחה החשובה הזאת במה דורות, והם מזעזעים את כל כתידידין הקטנים עם הגדולים, את הפרלמנט ואת כל העתונים ואת כל דעת הקהל. הלעיטו כל חכמה ודעת שבועולם את נכדי רשכבה"ג ר' חיים מסאנדז' ואם לא — יחריבו את העולם. מוכן מאליו, שבנקבות הכתוב מדבה, כי לזכרים אסור גם להכא הכתב הלועזי ואף לכתוב בלח"ק. מתאוננים הם קנאי החרדים, כי הציונות והחשכלה החריבו את שלום-הבית בישראל, הפרידו בין אבות ובנים והפריעו את חיי המשפחה. ומי החריב את בית ר' וואלף קלוגר בפודגורז'ה? מי גרש את חתנו ובנותיו מביתו ומי גרם ישעורריה בישראל, אשר מלא כל העולם צלצולה? הוי הרואים קיסם בעיני אחרים ולא קורה בעיני עצמם! בני הלברשטם, אבות-אבות הקנאות הדתית בישראל, אשר כל דעת אסורה כחזיר לפי שטתם, כל פקוח עינים והארת הישכל תועבה הם וכל הרוצה בהם אין לו חלק בישראל, והם עצמם אינם נמנעים משלוח בנותיהם אל ב"ם ישל קתולים ולגדלן

כנכריות גמורות, בלי ריח תורה וכלי דעת היהדות ומיד בהגיען לפרקן, במרם גמרו חס למודם, הם משיאים אותן בעל-כרח — במלקות וברצועות ובחכמיות כבתל ובעיטות רגלים — לנערים חסידים צעירים מהן, שזה עתה יצאו מן החדר, כמו שהיה בבית קלוגר חתן הלברשטם הקרואנוכי, וכופים אותן בכל מיני ענויים קשים ומצרי שאול, לבזוז שער ראשן ולהודג לאלוף קטן, שהרכיבו אותו באונם לראש נערה, שנפשה דבקה בחכמה ורחוקה היא מן היהדות תכלית מרחק, ובנות הלברשטם אינן כבנות חסיד אחר הנבנעות על נקלה כקרקע עולם; הן עומדות על דעתן בקשי-ערה, המיוחד למשפחה הזאת, ואותן כקישו אבותיהן להכניע, להפסיק פתאם למודיהן ולהתהפך בן לילה לנישים יהודיות גזוזות ישער ונכנעות לבעלים חסידים והולכות בדרכי בנות כל הרכיים. שכחה אמה הצדקית, כי גם שתי בנותיה הן מזרע ר' חייב הגדול ולא תחללנה דעותיהן והכרותיהן ולא תעשינה דבר המתנגד להשקפתן בחיים, גם אם לגורים תקרען, כוכשורות הן בנות הצדיק מסאנדז' למסור נפשן בעד דעותיהן, כי כן הטבע כנפשותן מבית אבותיהן, הרבה הרכה מאד התענו שתי הבנות תחת יד אמן האכזריה, שבשביל ראית נחת כיוצאות חלציה, בשביל הנאתה הפרטית, נחגה מנחגי אינקוויזיציה כפרי כמנה. "גם תנים חלצו שר — בת עמי לאכזר", עד אשר תם כח הסבלנות וברחו. זה כישנה הן תובעות בבתי-הדין מרחוק את הוריהן, להסיר מהן אכפס ולתתן לגמור למודן ולישלם להן קצבה חדשית למזונות ולדירה מרחוק. הב, הב הן קוראות והאם קופצת ידיה, כתי-הדין בפודגורז'ה ובקראקא דחו בקשתן ועתה הן צועקות לעזרה לפני ביה"ד הגדול בוויין והסוציאליים תוכעים משפטן כפרלמנט והמסודנטים עושים דמונסטרציות כישבילן בקראקא ודברים ישכנענה, שבין אשה יהודית לבעלה, נישאים כפי כל כתי-מרוח ומתפרסמים בכל העתונים ישם ישראל מתחלל והאנטישמים מצאו מקום להתגדר בו וחיי החסידים הצנועים היו לשמצה וללעג. ומי גרם כל זה? חסר בתי-ספר לעם טובים ליהודים לבדם, לבנים ולבנות, שכלם יתחנכו כמדה אחת וכאפן אחד, בלש, הנערים והנערות, ידעו בצוער אחד את התורה והיהדות וחכמה ודעת וישלם יצטרכו להפריד בתחום רכה בין הבנים והבנות, כנהוג אצל החסידים, עד ישעירות בעלות אפי חזק תהיינה אנוסות למרוד בבליהן וכחוריהן ולהתיסר כל כך עד שתכרנה ותקראנה את כל העולם לעזרה נגד רעת אמותיהן, הרוצות לראות נחת. — "לעלוקה שתי בנות — הב הב!"

מקצה מזה ומקצה מזה.

צעקה ישנה היא, כי בני עמנו בכל דבה, מעישה ודעה קיצונים הם, אוהזים תמיד כקצוות, אלה מקצה מזה ואלה מקצה מזה וכל כת מערצת את הקצה, אשר תאחו בו ונלחמת במרירות עם הכת שכנגדה, בעלת

ציונים כחשאי, הרב שלנו הפך תיכף עולמות, כל העיר התרוממה על רגליה ובעצם היום ההוא הוכרחה המורה לעזוב את העיר.

אבל אחרנו את המועד, התלמידים, פלם בני בעלי בתים אמידים, יצאו אחרי גלות מורם בגלוי בעבודתם הציונית, וכל מה שהוסיפו לספוג מלקות וענישים מאבותיהם כן הרבו לעבור, בכל בית התהילה מלחמה, וכיותר גדלה המלחמה בביתי בין ישני בני הככור והצעיר.

אני עשיתי את שלי, הביתו פעמים רבות, גרשתי מהבית, קרעתי לגורים את ספריו הציוניים, אבל מאומה לא הושיעה זאת, עליכם לדעת, כי אני איש רך-לב מטבעי, אינני יודע להתקצף, ובפרט אשתי לא יכלה לראות בצער בנה העקשן, היא אוהבת אותו, כי ילד יפה הוא, וסוף סוף הלא גם אנכי אביו, להרג אותו? מה? ולבן הנחתי לו, אבל בפתר לבי בערה איש גדולה וחשתה, כי בראיתי תגרע מיום ליום, אבל המלחמה התלקחה ביתר עוז בין ישני בני, כילות לא ישנו והתוכחו עד כדי נחירת גרון.

— פתי, יושפה אתה — קורא הצעיר — לו קם עתה ר' עקיבא, הלוחם הגדול בעד חרות העם, וראה אנשים כמותך מעריצים אותה, כי עתה ירק בפניך.

— יהיו מה שיהיו — מצדיקם הראשון — אבל ללמד הם מטיבים והוה העקר בימינו אלה, סוף סוף בנינו עתה לא יכנסו לשיבות ולבתי המדרש כצאתם מהחרר, ולמה נונה את עצמנו? האם מה"בעלפערים" ילמדו תורה? אלה שללמוד קריאה ולהבין בעצמם הם צריכים? הלא הילדים מבית-הספר ומההדר חיים לעינינו, נישאלם ונדע אס...

— הבעלפערים' מלמדים את הילדים לעשות "ברכה" וזה די בעדנו, מתמרמר עוד יותר השני ומעמיד עינים לזהמות על מתנגדה גם-כן חסיד, המדבר את דבריו במנוחה ואינו נותן חשבון לעצמו מה יהוא שח, שפתי האורח התחילו נעות, נכר הוה, שהוא טבקיש שעת הכשר להתערב בשיחה זו, הוא לקח את בוסו והתחיל לוגם לגימות גדולות, כאלו הרגיש, שאם עכשו לא יבלח לשותות או יתקרר משקחו במשך דבורו.

— כמחילה מכם יהודים — התחיל האורח תיכף אחרי כלותו לשותות — אתם מתוכחים בדבה, שהפך את ביתי ממש בהרגלים למעלה, וגזל את מנוחתי לעולם, אומרים אתם מצוה לעקר, אותם מן השריש, גם דעתי היא זאת, אבל איך? אדרבא! היש לכם עצה מבלעדי דברים בעלמא? שמעו ואספר לכם; על פני האורח התמתחה מנוחה נעימה בראותו,

מעט מעמלם של כל השנה. ויש הצריכים לעשת עסק במקומות ההם והיו רגילים להשתמש במקומות התרופה לצאת פעם בשנה מבית כלאם. באשר הרגישו חכמי הבורוקרציה בדבר אמרו: אסור ליהודים להתעכב במקומות התרופה רק בתעודות רופא. שיעיד כי באמת חולים הם. מי שלא ראה שמחת יהודי רומי בתעודת חולה כזה לא ראה שמחה מימיו. כל אחד מכס היה רוצה להיות רופא בהרש הזה ברוסיא. נסו נא לעבור ליום אחד לעיר רוסית, שיש בה יהודים ותראו נפלאות. משפחות שלמות, שזה בבקר ראיתם אותם אנשים בראים וחוקים ועלזים הם ונשיהם ובניהם ואחרי הצהרים נהפכו כלם לחולים שיש בהם סכנה. רק להניח נוצה על חמטיהם. ואם לא ימירו כלם יחד להמלט למרחץ פלוני, אין הרופא רוצה לקחת עליו את האחריות בעד חייהם. מגפות שונות פרצו בערי התחום. חצי יושבי ערים יהלו פתאום, מכלי אשר ידע איש מאין באה המחלה. ותוכלו לשער, שלפי שהנסיעה למקומות התרופות אסורה ליהודי רוסיא גברה תאות הנסיעה על אחת שבע, כי אין יצר הרע מטפל אלא בדבר האסור. ועתה תארו לכם איזה רעב לחלים רעים שולט עתה ביניהם. אינדוסטריה חדשה צמחה ברוסיא: לעשות חולים והיא מלאכה המחיה את בעליה.

ויש בין חכמי רוסיא היהודים סתם מקשנים, המעמידים פני תמימים ושואלים: המבלי אין קברים במרחצי אשכנז ואוסטריא, לקבור ישם את מאות הרובל האחרות, שצריכים עשירי היהודים להתרחק דוקא למרחצי רוסיא בין אנשי רוסיא האמתים! להיות להם למשא, ללעג ולקלס? ואין השוטמים יודעים שאין תענוג גדול ליהודי מאשה לעמוד במקום שאין רוצים בו, להיות לצנינים בעיני שונאיו ולהתכבד בקלון עצמו. האין גם בגליצא כך? איפה היהודים נדחקים בקיץ? דוקא למקומות, שגוה להם ולאחרים יחוקיר הגלם מישהם. המקומות האלה מפוארים בעיניהם ואין די תהלות ותשבחות בפיהם לרומםם ולהערצם. בעוד שמקומות תרופה טובים, המהודים מאנטישמיות, כמו למשל וויסאָווא וסתם כפרים אשר לרגלי הקרפטים, המהודים להיות מקום תרופה וההוצאות מעטות, מהם ימנע היהודי את נפשו. כי — למה נונה את עצמנו — לא האויר הצח, לא המנוחה ולא המזון הכריא הם העקר לרבים, כי-אם הלוקוסוס, הם צריכים להתפאר, כי היו במקום תרופה מפורסם פלוני וכך וכך הוציאו הם צריכים לראות ולהראות ואיך יתחבאו במקום לא ידעו שום מבוזז ולא עדו עליו בני שהן! לכן יתרחקו דוקא למקומות, שאין רוצים בהם שם. לאמר: על אפכם ועל חמתכם גם אנו פה ועשו לנו כל מה שתוכלו, כסף לנו ולא נרא.

עתה נפקחו עיני ואבין פירוש המשנה "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא". היתכן, שאלתי תמיד, האין גם בישראל רשעים ומרשיעים גרועים מכמה

— והפצים אתם לדעת תוצאת המלחמה בכיתי בין שני האחים? הבה אספר לכם בקצור.
— בני הצעיר עזב כבר את העיר והנהו עתה פה בעיר הגדולה ומתלמד למטורא.
ומה יעוד יותר תתפלא, הקספה של הקופה הלאומית במקומה היא תלויה, ובני הכבוד משליך שמה בכל פעם מכספיו... והולך הוא עוד ומאסף כסף מאחרים לתכלית זאת.
זהו כהם של הצעירים הנלהבים, וזהו אוי לי שגרמתי לעצמי בשביל מכתב בלשון הקדש.
ואתם אומרים צריך לעקר אותם מן השרש, אדרבא! במה?
האורה העמיד אליהם את עיני השואלות, ורגע שררה דומיה בבית.
פתאום נשמע קול ר' גדליהו הזקן.
— הואיל נא, תן לי את ה"צעד" בחזרה, לא ראיתי את "סוסך" עומד פה.
— אסור לחזור! ממאן מתנגדו — ובצחוק נצחון על שפתיו צועד הוא את ה"צעד" וקורא: "מלך או מלכה"!
... נ. מיכלב.

ולא בקליפה, בטפל, או יתוקן הרכה כחיינו ובמדתנו ונשוב גם אל ארצנו היושבת באמצע הישוב. אליהו דאודוביטש.

פיליטון קטן.

אין באך אריין!

הנה ימים באים, נאום המחטט, ויהי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים, כי אם לשמוע דבר-הרופא: "חולה אתה ולמרחץ אתה צריך". שוטטו בחוצות הערים, בנגות ובעזרות-נשים ולא תשמעו בימים האלה את הנשים השאננות, בנות ישראל המפונקות, מדברות בענין אחר מלבד בענין הרופאים והמרחצאות. הסיון בא, בא סיון המרחץ. הרעיה רקדו בהוצות! דומה שכל נער ריק, ההולך עתה בחוץ, מכריז ומדע: "אין באך אריין!" אלו היה הדבר תלוי בנער מכריז! מה טוב לגברים בערים הקטנות, בשמעם בעישי את הכרוז יוצא מפורש מפי הנער שליחו של הבלן, מיד כל אחד נוטל כליו ורץ המרחצה. אבל לא בנקל כל כך יוכלו כל איש ואשה מבני הערים הגדולות לנסוע המרחצה בתקופת תמוז. צריכים עדות רופא גדול, כי חולים הם. ועד שיוזבו יחצנינו, חיה לשמוע את הבשורה הטובה הזאת! תולעים ירוקות ירדו מקרבם עד שתגיע השעה. ויש אשר יהרוס רופא טפיש במלה אחת את כל מצודות האויר הצה, ישכנו להם בני מלכינו בדמיונם. "פריצה" פלונית שאפה דוקא לנסוע בשנה הזאת מרינברג; האני יודע למה? פגישות, קנוניות, גברים מסרבלים בשר, שמנים ממוהים, והנה הרופא גוזר עליה, לנסוע דוקא פרנצנס-ברג, הישמעתם מימיכם צרה כזאת? מה תעשה שם העניה בין נשים חולות ועצובות? הסיון יאבד לריק. רוצח כזה! מה בקש ממנה ומחיה! פלוני מר גאלד-גלאנץ היה נותן חצי רכושו לפרופסור, שיצוהו לנסוע בשנה הזאת לפרנצנסברג, "עזרת-נשים" של מקומות התרופה. אך אולת קשורה בלב הרופאים הישומים, שפרנצנסברג אינה מסוגלה לגברים, אע"פ ששמה מעיד עליה, שנסודה כשביל איזה פריץ.

מחלה, מחלה, מנה יפה בעד מחלה! לנו נא אל בתי המלון בקראקא ובלבוב וראו כמה נשים בריאות וטובות כפרותיו של פרעה באו ישמה בשבוע הזה, לחפש אחרי מחלה. תנו אבוקות בידיהן, עזרון לחפשי, קימו מצית עוזב תעזב והושיעון בעצה טובה, אל איזה רופא פקח תלכנה, שיבין מסתרי לבותן ולא יסביל לנחמן" תנחומית הבל, כי לא חסד להן מא ומה רק מחלה.

מחלות חסרות גם לאחינו יושבי רוסיא. אך פה חדלו לכם משחוק, הם זקוקים באמת למחלות. להם אסור לגור מחוץ לתחום ואף בתחום — מהוין לעיר וממילא אסור להם לנסוע גם למקומות התרופה, להנפש

עמדתי כבול עין ולא יכלתי למוש ממקומי. ומה אתם הושכים? מי נצח! הצעיר נצח ואת הקספה תלה שוב דוקא על מקומה הראשון אצל קספת רמבעהיני.
הדבר נודע בעיר, כי בני הוא ראש החברה ובשבת אחרי התפלה הזריני הרב כמעמד כל האנשים, שאהזק את מוסרות בני, ואם לא—רע יהי, אני הורדתי את ראשי כחרפה ואדום, ובכואי אל ביתי בכיתי, ממש בכיתי כילד, גזלן! — התהננתי אליו — אתה תורידני שאולה, הלא הרב יתקומם נגדי ומה יהיה עלי לעשות, הוא שמע את דברי ומאום לא ענה. אחר כך הרים את עיניו אלי ואמר:
— לא אירא מאומה, הרב כמדומה לי יחדל מלדבר, לא הבינותי מה הפין בדבריו אלה, אבל תיכף ביום נודע הדבר, כי גם בן הרב ציוני הוא, ונותן כסף על זה, ובה סתמו ממש את פי הרב, אשר היה ככחו לעשות נגד זה איזה דבר, ולבער אחריהם.
כן נמשכה המלחמה הזאת שתי שנים. בכל בית עשתה מהפכה, הקימה בנים באבותיהם, ואבות בכניהם, המנוחה חדלה, וכל לב התפלץ פשוט מכאב, וגם עתה המלחמה עוד נמשכת, אבל יד האבות על התחנתה וכמעט שנתרגלה לזה.

האורח הפסיק רגע, העמיד עיניו על שומעיו. ואחר כך הוסיף.

הקצה האחר. לפנים בשבתנו בארצנו בטבור עולם הישוב היינו מטבענו בעלי התוק, אחזנו תמיד באמצע כל דבר, בגרעין, בעיקר והנחנו את הטפל. ומעת נדחנו לארבע כנפית הארץ ואנו שוכנים בכל כדור הארץ אלה מקצה מזה ואלה מקצה מזה, התרגלנו לאחוז רק בקצוות, בקליפת כל דבר, כלומר לטפל בטפל ולהניח את העקר, וכה מתגלה היהדות בזמן הזה לעיני כל בישתי תמונות, אשר שתיהן יחד מעוררות רגשי בוז ולעג שנון בעיני שכנינו. הקיצוניות היתה עזרה לא מעט להגדיל שנאת העמים לנו ומה שגרוע ממנה — הבוז. מצד אחד מתגלה בתוכנו תמונת הדלות, שאין כמוה בכל עם ולשון ומצד שני התאווה הרעה להתראות בהדר מותרות וקישוט מיותר, בשחצנות ובמשיכת כל העינים על האיש או האשה היהודית, המתהדרה בהבלי הלוקוסוס יותר מכל אדם. — הנה תמונת הדלות: שיירות עוברים עניי היהודים בכל עיר ועירה, הדלת לא תנוח כל היום, זה יוצא וזה בא, אנשים ונשים וטף, נמצאים ביניהם גם אנשים בראים, אשר כח במתנם לעבוד והם בוחרים בלחם חסד, והנצרים בראותם את הולכי בטל אלה ידונו מן הפרט על הכלל: היהודים עצלים הם, נרפים לאחוז במטה לחם ויאחזו במקל נודד, לחיות רק על חשבון אחרים. — כבר באה העת שיתכונן מרכז אחד במדינה לקבץ כסף מכל עיר ועיר לקפה אחת וכל עיר תודיע להמרכז את מספר ענייה. ועל המרכז יהיה לכונן בתי עבודה ומלאכה לאלה הראויים לעבוד וביהוד להנך את בני הקבצנים למלאכה ולנמוס ואלה שאינם מוכשרים לעבודה ישבו במקומותיהם ולא תהיה להם רשות לנודד והקפה המרכזית תבלבלם בסכום קצוב בכל חדש. כמה טובות יביא לנו התקון הזה! א) השנורות המבועות, הנותנת אותנו לשמחה והממיתה כל רגש אנושיות וכל כבוד אדם בנפשות רבים מאחינו, תבטל והנפשות תשיבנה אל חברת בני האדם ההגונים; ב) לבעלי עסק תהיה מנוחה טהמן האביונים המטרידים אותם כל היום בפשיטת ידים; ג) נרויה את דמי ההוצאות העצומים, שהעניי מוציאים במסעיהם התדירים ללא צורך; ד) נודד רבנות בני אדם הגונים מבניהם של הנפרשים לקלון. — והקצה השני, ההתיימות בעשר רב מנקר עינים, הנה יהי הקיץ, המונים המונים ינהרו אחינו ואחיותינו למקומות מרפא, והם מתראים לעיני הנצרים, בפורנות מופלגת והאורחים הנצרים מתרעמים: ראו יהודים באים ליקר הישער ושום דבר אינו יקר להם, היום חיי ענג ולוקוסוס ומתענגים בבטלה ואנחנו נאנחים תחת עול עבודה קשה. — כבר הגיעה העת להכיר סכנת הדבר. אם נפל גורל מי בפקודת רופא לצאת השדה או למקום תרופה הלא אינו מוכרח לחיות היי פריצות ולגרות מקנאים ומתנקמים בכל ישראל כמעשהו. אין כיהודי שענוה וצניעות יאותו להם והשחצנים מביאים צרה ויגון על עצמם ועל כל עםם. כאשר נרכוש לנו את ההכרה שהטובה שבדברים היא לאחוז באמצע, בגרעין, בעקר

— פייץ פייץ — נשמע קול מכות להי — חמור, פרא! האתה תעזי לדבר על רבי עקיבא? בור דאורייתא!
והצעיר גם כן לא מחל, וכרגע כבר שוכנים הם ישניהם על הרצפה ומכים וממרטים זה את בשר זה. התשמעו? התבינו זאת? איזו וכוחים! אני מהרתי להפריד ביניהם. לו הפיץ הקביה באותו הרגע לקחת את נישמתה, כי עתה הודיתי לו, חשבתה, כי לבי בקרבי נהפך, חרקתי את שני, ולו יכלתי, כי אז קרעתי את הצעיר כמו שקורעים דג לנתחים. — והצעיר העיז פניו בכל פעם יותר, במישך העת, בבקר אחד תלה קספה של הקופה הלאומית, נמש אצל הקספה של ר' מאיר בעל הנס, עזות כזאת לא ארע מאין באה אליו. כל דמי רתחו אז בקרבי, חטפתי את הקספה, הישלבתי ארצה ורמסתיה ברגלי, ואותו דחפתי מפני בדחיפה כל כך עזה עד שנפל לארץ. הוא עודנו שוכב והנה בני הכבוד נגש אליו בהריקת שנים, כלו חור כסיד ובעט בו בדגליו אהת ושתיים, ומה אספר לכם עוד? הצעיר זן, חטף ספרו, שהיה על השלחן והשליך בפני הבכור, ומלחמת ידים התחילה ביניהם, עד שאשתי הפרידה בינם.

— חדלו! חוסו עלי! הרגו אותי! — צעקה בקול בוכים — עוד מעט וכל העיר תקהל הנה, ואני

רשעי אומות-העולם ואיך יוכל המלאך הממונה על גן-העדן להבניסם, לגרום צער לצדיקים היושבים שם, השמחים על פטירתם אולי רק כמה שפטרם מהיות עם הרשעים האלה כנפיפה אחת? עתה הוברר לי. לא המלאך יבניסם. אלא כך דרכם של רשעי ישראל, להתרחק דומא למקום שאין רוצים בהם ואין להם רשות להכנסם. אל תשאלו ביצר יבנסו. יהודי ימצא לו שבע דרכים!

המחטט.

מכתבים מערי המדינה.

מראקא. באו ודאו מה אהדות עושה ומה נחוצה לנו התאחדות בכל מקצועות חיינו. לפני הרשים אהדים נוסדה פה אגודת הסוחרים היהודים. אגודת סוחרים נצרים קימת פה זה כמה וכמובן אינטרסים שונים משלנו ולא יכלו היהודים להתחבר אליהם. המעשה הראשון שעשתה הח' היא תקון היחס שבין הסוחרים ומשדתיהם. מנהג קדמון היה פה, שמשרת נתקבל מפסה או מסכות. בזה היה קלקול רב, כי שני הזמנים האלה הם כאמצע הסיוון וקשה להחליף בהם את עוזרי המסחר. הח' הקנת שומן שני משרתים הוא באמצע החרף ובאמצע הקיץ, אהרי הסיוון. התקון השני חשוב מאד ויכול להיות למנופת ליהודים בכל הערים, הוא נצחון הסוחרים היהודים, דבר שלא הסבנו לו. בידוע נקבעו ע"פ חוק נעילה חזניות כערב שלשים יום בשנה, שתוכלנה החזניות להיות פתוחות אחר שעה ח' וט'. החוק לא קבע זמן לשלשים היום וכל הנהגת עיר תוכל לקבע ע"פ צרכי המקום. והנה נקבעו לי היום בעירנו לא ע"פ הצעת לשכת המסחר ולא ע"פ הצעת הברת הסוחרים הנצרות, כי אם ע"פ הצעת ההברה היהודית בהשתדלות נשיא הקהלה ד"ר מילעס ומשנהו ד"ר ר' לנדא. שלשים היום הם כל היום בלי הרף. כל הנוני ואולי מאו, ויני וילי (בשבול ארך הימים), ששה ימים לפני חג האביב, ששת הימים הראשונים בספטמבר (בשבול פתיחת בתריהספר) וששה ימים שלפני החגים בדצמבר. עתה קבלה הח' על עצמה תקון חדש, לפטור את ההנונים מנחה העניים המהירים על הפתחים, המטרידים אותם כל היום בלי הרף. כל הנוני ואולי כל בעיב יתן ברצון את כל הנדרבות, שהוא מוציא לאלה, לקפה כללית וממנה יקבל כל עני מנה אחת ולא יצטרך גם הוא לבתת דגליו, ולא יקבעו להם כל עניי המדינה מקום בקראקא הענייה. מי יתן ויעלה הפצה בידה, להיות מנופת לקהלות אחרות. בראש ההברה עומד המופר העברי הירוע מר שמואל הכתן שפירא ואחר מר ה. פ. לייבסטר ומר שלום פיצלה, עסקנים ציונים ידועים. כן גם פה העירו הציונים את העם למעשה ולהגנת עצמו. הח' עומדה ביהם תמיד עם לשכת המסחר והרבה בידה לפעול אם אך לא תרפה ההתלהבות הראשונה.

גם אגודת בעלי מלאכה יהודים נוסדה בעירנו, להגן על עיני החיים מניע כפיהם ולתמוך את המעמד בכחות מאוהדים בכלל נעלון לראות, שבאו כל אחינו בגלוציא כמו גם באונגרו ובאשכנז לדי חכמה, כי רק באחד הכחות יגברו על כל המצויקים להם מסביב.

שקרה בשבוע הזה התפלג ונרתע כל העם הרומני. בחור הויני פירעץ התנפלו הוינים על אניה רומנית, "טראוין" כתיבת כדף וינפצו לרסיסים כל אשר בא לידם, כל אשר היה בה הוציאו וירמסו כמיט הוצות או גנבו וישימו בכליהם, מנהל האניה והחובליה הוכו ונפצעו פצעים אנושיים. וכל השערוריות נעשו לעיני הפוליציא, אשר שלחה באהרונה שובריס למראית עין. בין הנפגעים היו אנשים רמי המעלה, כמו שרי טורקיה וני ילדים בני יורש העצר הרומני. נקל להבין, כי בחודע הדבר עלתה הפת הרומנים ובכבוד חדש יתפרץ בין שתי הארצות האלה. היבואו הרומנים עתה לידי הכרה, שלא היהודים מסובנים לארץ ק' כיראס אלאמנט אחר, ליד הארץ הנושאה דגל החשבלה היונית? והי יאלה, שאיננה ראוינו להעסיק את מוחנו, כי כבר למדנו סן הנסיון, כי בכל מהומה כי תקום באינו מדינה וביחוד ברומניא, הפת העם נתכה על היהודים. להחמין העור נתחן בכל עת שיער לעזאזל ומבלתי יכולת לבהר לקרבן הטאת כזה בחוק ובעצום, הם בוהרים בכל עת רק בהלש, אשר ידנו אסורות ואין אונים לו לעמוד על נפשו, והסכסוך שהיה לרומניא עם בולגריא יוביה, היהודי היה מטרדה להצי שניהם, בולגריא סגרה את גבולה בפני יהודי רומניא וזאת האהרונה בפני יהודי בולגריא. וכאשר סבלו הרומנים באונגרו בבחירות האהרונות אין בזיון אחר כפיהם לאונגרו רק כי מכורה היא ליהודים ובכספם ירדפו את הלאום הרומני. ויהודי רומניא יסבלו גם עין המדיארים.

יעקב שעכטער.

מכתב מרומניא.

בשבוע שעבר היתה אספה גדולה של חברי לשכת המסחר בארצנו. מניסטר המסחר ישב כראש הקרואים. גם הפעם שמענו אותן הדרשות של דפי, אשר יתנו אותנו לשמצה בכל עת. המניסטר בנאום הפתיחה הבלוט בדברים נלהבים את הסכנה הכרוכה במסחר הזרים, המתדברים בארץ ומכסים את עין הארץ ומנציצים את לשד ההיים. והתאונן מר באוני ההברים על עצלות הרומנים בזה שמניחים המסחר כדיו זרים אוכלי הארץ, כל התקום הנעשים למובתם וישבו ריקם מבלי עשות פעולותיהם הנדרשות. מה לנו מבתי ספרנו ולמלאכה אם הגומרים הק למודם מביטים בקר רוח על כל משלה יד ולא ינסו ידם במסחר ובתדשת המעשה, כי רק אל משרות הממשלה עיניהם נשואות. לבי כואב לראות רוב השמות בעולם המסחר המה של זרים ומה נענה אהריתם באמרם, שרק המה עוזרים להתפתחות הארץ ביהם אל המסחר? ובכן אחי לדעה, כל עבודתנו המוטלת עלינו הוא להרגיל את בנינו למסחר ותרשת המעשה, ובכל מדרגה שאנו ניסית לעלות ירדו המה נגדנו ואז תעלה ותפדה הארץ כפודחת למורת רוחם.

אחר נאום כזה תרהיבו גם יתר החברים עין, להרף ולגדף את שם ישראל בלי כל מסוה של שם, זרים. הבר אחד, סוחר מפורסם התאונן באוני הממשלה על עמדה מרחוק ואיננה תומכת במאומה את התגרנים הרומנים הפעונים, כמו שה"צ"אכס" היהודית (2) תומכת בצדור כספה את ותגרנים היהודים, אם הפצה הממשלה בהתקדמות המסחר הלאומי תבא לעזרה למהרים רומנים בכל עת מצא ואז יוכל לצאת בתדועת נצחון במלחמתנו עם היהודים.

הדבר המעצב שבעינדה הזאת איננה עיור כזה, ששר המסחר ותכירו הבלוטו עצם שנאתם לנו. לא יבתל ולא ירגו עוד לב היהודי הרומני בשמעו דרשות כאלה, כי הלא כל המפלגות הפוליטיות פה, מן הקונסרוטיבים הקיצונים עד הדמוקרטיות הרדיקלים כלם חותרים החירות מתחת עמידות היהודים, להשיט מתחתם כל משען להם ולקחת ממש טרפס פיהם, ובכל אספת עם הם מוצאים שעת הכשר להרוע מעל הכמות את תקומת, לטהר את הארץ משודדים ומסכנים אלה (1) הספורים בארץ לארבה ולרדבה והמה לפגוע להתפתחות האלמנט הלאומי, אלא ההתמרפרות היא על זה, שהיהודים האחרים, שנקראו לקחת חלק באספה הזאת (באונס) ישבו איש על כסאו ותקשיבו לכל חנה תיוצא מפי המנושמיים ולא כהו בהם, שמעו הרפתם ולא פתחו פיהם, לצעוק חסם על התחירות שהוהרים תחת עם כלו, אשר זה מאות בשנים עבר להתפתחות הארץ בכל המקצועות. באן היה להם מקום להתגדר, להכחיש את הדבות והעלילות, שנשטרשו בלבותם. והמה שמו בשרם בשניהם, כאלו לא בהם נוגע הדבר. זוהי האדישות הנוראה של אולי חכסף שלנו, לא יהוש, כי הארץ תקיא תותם וכי על הר יורק איש המה עומדים. אינם מרגישים צרכיהם וצרכי עמם, אינם רואים את הנולד איך הותרה הממשלה תחת מעמדנו, לעשות את קיומנו ליום מהר אייפשה. לא רק על צרכי החמרים הורגל היהודי הרומני, לותר באנתה ובשברון לב, כיראס גם על חרות נפשו, כי לעמדת הצרות והתלאות, הדלות והרעב, לעמדת החרפה והבוה, המוצאים את היהודים פה, נוספה לנו עוד צרה חדשה, החוק החדש, שהחוק זה מקרוב גזרה על גזרה, כי כל יושבי הארץ ישבתו ביום הראשון כלו (לא מהציתו כמו שהיה עד כה), בלי הכדל. אין לשער מראש הקרן והשוואה, שימיט החוק על היהודים שומרי תורה במולדו (רוב יהודי הארץ) השוכתים ביוכ השבת. הוא יכיא ממש הרבן המרי ורזהני של אלפי בתי ישיאל.

עוד הפעם פרץ ברומניא סכסוך גדול עם הוינים, שהעלה אבק רב. רעיש והמולה מכל עבר במהנה הרומנים. לא פעם אחת נוכחו הרומנים, כי הוינים צורדים הם להם וכל מגמתם למלאות את ארצם מהדבנה של רומניא. גם הפרעות, שנחתו נגד הרומנים במקדון היו מעשה ידי הוינים.

בכל זאת חרקו להם שן ולא יותר, כי הלא יונים המה ולא יהודים ארורים, שנאיים מכל. הוינים אוכלים פה מתלב הארץ ואין מהריר, ורק היהודים המה סכנה עצומה לארץ. אבל למקרה

מקרב ומרחוק.

ענינים מדיניים. מועצת הממלכה נומרה את תקציב הממשלה בשלום וזה הדוש באוסטריא ובפרט, שהועד הממונה עליו הוסיף עד ההוצאות מיליונים אחדות. אך צרה חדשה קמה להנהגת הממלכה בענין האוניברסיטאות, שיוכא לפרלמנט אחרי התקציב. הממשלה בבקשה להכטיח לה רוב הבית, להסכים לצרכיה, הכטיחה לאיטלים, כי תשיב לקומס את מחלקת המישפטים בתור ראשית אוניברסיטה איטלית, שהחריבו קנאי האשכנזים באינסברוק. האיטלים דורשים לכוננה בטריעסט, העיר האיטלית הגדולה והממשלה ממאנה בזה, כי היא יואפה שתחדל טריעסט להיות עיר איטלית, פן תקום שם מרידה והיא רוצה דוקא לכוננה בווינ, לזה מתנגדים האשכנזים, הם יראים פן תאבד ווינ בזה את טבעה האשכנזי. ע"כ עשתה הממשלה פשרה, שבעמל רב הסכימו לו האשכנזים, לכוננה בווינ רק לארבע שנים ואח"כ תעבור לעיר איטלית. אך הסטודנטים האיטלים נשבעו, שלא יבקר אוניברסיטה איטלית בווינ אף לפי יעצה. הממשלה במצוקה גדולה, כי גם הסלובנים תובעים עתה ראשית אוניברסיטה סלובנית כלאיכך או עכ"פ סניף סלובני כפראג, והממשלה לא תוכל למלא חפצם, כי אז תהיה מוכרחת לעשות גם רצון חטשכים, לכונן אוניברסיטה משכית במורביא ורצון הרוחנים באוניברסיטה רותנית בלבוב. — הפרלמנט האונגרי יפתה בשבוע הזה במעמד הקיסר, ישיא נאום-הכסא. המהפכה האונגרית הרנינה לבות כל החפצים באחרות הממלכה ובשלום העמים. אך הדבר תלוי עוד בחסד האפוזיציא באונגרו, אם לא ייטב בעיניה להפריע את עבודת הבית, כי אין שם תקנות לבלום פיות עושי אבסטרקציא. — טפה מרה אחת נתערכה בכום הששוין של נצחון המושל באונגרו ובבוסניא. אחרי פתיחת ועד המדינה החדש בבוסניא ירה סטודנט סרבי על נציב המדינה הגנרל ווארעשואניץ ארבעה בדורים, אך כלם החטיאו את המטרה. ממשלת המדינה מבטיחה, כי לא היה קשר סרבי, כי הסטודנט מישוע. יהי כן! — בפרוסיא נחלפו שלשה מניסטרים, זרם נסיגה לאחור נוסע בכל הממלכה וכל הפשי יפנה מקומו. — במבוכת קרשה החליטו הממלכות לעשות רצון טורקיא ולהשיב לה את האי באופן שלטון אוטונומי. הטורקים התחילו להחרים כל סחורה יונית. ישונות. הפרופסור פאול הערליך בפד"מ המציא סם תרופה לכל המחלות המתדבקות. הסם נעשה מסס המות ארון והוא נזרק אל תחת העור פעם אחת. פרופסורים רבים כבר בחנהו ומצאוהו מועיל. אם תגמר הבחינה תהיה המצאה הזאת הגדולה בכל המצאות הרפואה. — האפיפיור ברומה נכנע לפני האשכנזים. הוא הוציא תוכחת-מוסר לכהנים ובה חרף את הפרוטסטנטים. רעש קם בכל אישכנו וכל ממשלות אישכנו דרשו ממנו לבטל דבריו והוא בטלם. — שטף מים כמבול וסער היו בשבוע שעבר באירפה התיכונה, באשכנז הדרומית והמערבית, בטירול, באוסטריא

קראקא.

ביום א' ש"ן היתה בחיול בית המקרא "עזרא" בהינת התלמידות של בית"ם העברי לנערת מוסודה של הברת "רות" במעמד ראשי הקהלה ורבים מחוכבי שיע. שלש מדרגות ישנן כבר לביתיים, שמנהלו הוא מנהל ביהים העברי לנערים מר משה ראט והסופר העברי מר צבי רומלר. רבות וגדולות פעלה ההברה החשובה הזאת של בנות ציון בהחזקת ביה"ס. אין קץ לשמחת השומעים בראותם נערות יודעות שפתנו ותורתנו, יודעות כמה שירים עכרים, מברכות וכוחכות עברית. הכל השיגו רושם, כי הבנות האלה תהיינה בנות נאמנות לעמנו ויודעות את עמן ואהובות אותו. לתהלה רבה דאויית העלמות, המטפלות במוסד החשוב הזה מרת גולדברגר, מרת לוד (בת העורך) ומרת זוסמן. ועד ביה"ס לעם העברי לנערים החליט למנות את המורה מר משה ראט למנהל ומשניה בעד פעולותיו המועילות בהוראת. הבחינה כביהים הזה תהיה ביום א' תבא בשעה 10 לפני הצהרים בתדרי ביהים אשר כרתוב סטאראוישלנא 46. כל המטענינים בשפע ובשאלת ההנדק העברי יואילו נא לבא.

חרנוב. חברות ישנן בעירנו למכירה, אבל רק מטעם מאד אפשר לאמר, שממלאות חן את תעודתן, לאלה האהרונות תחשב אגודת הסוחרים היהודים, המתקימת זה שנה וחשיבותה בשתיים: מצד אחד בהספקת הלוואות לתגרנים ולבעלי מלאכה לזמן ארוך בלי רבית ומצד שני בהגנתה על עיני הסוחרים היהודים, שהיו עד עתה חסרי פה. היא התחילה עבודתה בהמשת אלפי כחר ועתה יש בידה לפעולה ארכעים אלף, הודות לנשיאה החרון יועץ העיר מר אליהו באראן, את התועלת הגדולה שמביאה הח' הוכיחה בהחלטותיה באספתה הכללית של הימים האחרונים, שאחריהן באו תומי גם המעשים. מהן יש להזכיר ההשתדלות אצל הנהגת הכנק האוסטרי-אונגרי, שלא יעשו מחאות על שט"ח ביום הראשון לזמן הפרעון, יותר חשובה היא

אנטישמיות, הלא מקרה יוצא מן הכלל נפל בידם, רוצח יהודי ונרצח נצרי! והתכוננו להפיה רוח משטמה בנפשות הקוראים והוסיפו שקרים, שסכסוך היה ליהודי עם רותני ובחמתו ירה עליו. זה שקר גמור, לא היה שום סכסוך ביניהם, מלבד מה שבא הרוחני לגנוב באישון לילה. — תיכף לאחר המעשה הלך הרוצח אל הזנדרמים להודיע מעשהו בעצמו ונכלא.

קריאת התשובה באמריקה. סופרנו מר מילר כותב לנו מאמריקה ע"ד קריאת התשובה של הרב הפרומי ד"ר מגנוס: במקום אחד אומר בנפלא: "חרוש היהדות מצריך תחלה רגש רתי כביר חיובי ומשפיע", בכתבו את הדברים האלה בוראי לא חלם, כי האישי, אשר יקום ללחום בעד חרוש היהדות על כסם של רגש רתי כביר יהיה אחד מראשי הנאורים הקיצונים, והדבר לא חלום, אלא עובדה, הדרשה הפתיעה את כל החוגים בארצנו, וכמחנה הנאורים אברו ראשיהם. כל העתונים היומיים פרסמו את הדרשה באריכות מיד, להודיע, שהנאורות בצורתה של עכשי רק רקבון היא המרקיב ומכלה. רבני הנאורים, וכיחוד רבותיו של ד"ר מגנוס בסמינר בסניסיניטי, יצאו בדרשות ובמאמרים לחסות על כבוד תורתם, אשר זעזע מגנוס מבצרה, מנהיג הנאורים באמריקה ד"ר קוהלר בא מיד למקום המעשה ונסה להטות לב הרב מגנוס, לשוב לדרך הישר, אבל לא הועיל, ופנה המנהיג אל ראשי קהלת עמנואל (ארוני מגנוס) להניעם להציל בכוד הנאורות, עדת עמנואל רמזה אז לרבה המתקומם, כי דעותיו אינן נאותות להם, אבל הוא לא חזר בתשובה, אלא אדרבה, חזר ושנתהכל במכתב ארוך, לבאר השקפותיו ודרש מהם לחסכים לו לחזור בתשובה שלמה ואם לאו יסוג אחור ממשרתו וימצא דרכים אחרים להשמיע דעותיו, מכל כנסות הארץ באים אליו מתבתי תורה והבטחות של עזר וגם בקהלתו יש לו עוזרים רבים.

למוד ספרות ישראל באוניברסיטה. האוניברסיטה יאלה בניו-יורק הודיעה, כי כוננה מחלקה ללמוד ספרות היהודים, הפרופסור יהיה מר איג'ן לעהמאן, שהשיג פרס באוניברסיטה היא בעד ספרו על אדות הציגונות.

עולי גולה, לשבת המודיעים, אשר לווד "חובבי ציון" בארסה, פרסמה את השבון היהודים, שעלו לא"י בחמש השנים האחרונות מרוסיה, המספר הכללי הוא 10,986 לעמת ההגירה לאמריקה אין למספר הזה שום ערך, אולם דעתנו תקרר קצת בראותנו כי העליה לא"י הולכה וגרלה משנה לשנה, בשנת 1905 עלו מטא גולים רק 11 לא"י, בשנת 1906 31, בשנת 1907 16, בשנת 1908 19 ובשנת 1909 23, ביחוד משמח הדבר שבין העולים מספר האנשים הצעירים הולך ירב והם 74 מכל מאה עולים, אבל לא רק גברים עולים, כי-אם — מה שמשמח ביותר — גם נשים, 42 מכל מאה, זה אותו, כי העליה מסודרת וקבועה על מנת להשתקע.

ע"ד במול תחום המושב, קסי צירי הדומה מהמפלגות החפשיות וגם רבים מן האקטובריים הבינונים הכניסו אל הפרלמנט הרוסי הצעה, לבטל את גבול תחום המושב היהודי ולתת ליהודים רשות לשבת בכל ארצות רוסיה כמוב בעיניהם, מעמי ההצעה הם: הגבלת זכות היהודים כרוסיה החדשה היא עולה גדולה הנעשה למיגיוני בני אדם, הנושאים בעול המטלה כאחרים; התחום הוא מתנגד לחוקי החרות של אקטובר 1905; החוק מביא נזק לרוסיה בהפרעו התפתחות הכלכלית; לחץ עמים שלמים משחית את מרות העם הרוסי. — זמן רב עבר עד אשר הוצאה המחשבה הזאת של הצירים היהודים אל הפעל ע"י החפשיים, שהשמיטו את הכנסת ההצעה מזמן לזמן, ועבשו ישוכנסה היא כאלו אינה, כי איש לא ישגיח בה.

משפט הילזנר, לפני ימים אחרים התיצבה מלאכות ההי' להגן מפני האנטישמיות לפני הפרוקורטור העליון בוויין, לבקש ממנו לצות לחדש את משפט היהודי האמלל הילזנר, הכלוא זה י"א שנה בעלילת-דם או לחוננהו, לסלוח לו ולשלחו חפשי, האנשים (כלם נוצרים) נתנו טעמים לבקשתם והוכיחו, כי המשפט היה שלא בדין, הפרוקורטור הראה את הכבדות שבדבר להדיש את המשפט, אבל הכטיה, כי יחקר בדבר.

מארגנות וורטהיימר, כמעט קשה להאמין, שנעשו בידו בחורים בעלי פאות וירמלקות, הארגנות נמכרים על נקלה וזה אות, כי יש צורך לסחורה הזאת.

הכרת בתי-ספר של יהודים חרדים בבודפשט. יצא מן ההכרה, שבני החרדים, המתחנכים בכ"ס של נכרים, יאבדו בעל-כרחם ליהדות האמתית, יסדו אנשי לבב אחרים בבודפשט חברת יסוד ב"ס לחרדים, שתכליתה ליסד לבני חרדים ב"ס נמוכים, ב"ס לאורחים וב"ס של מסחר ומלאכה.

חברת מלאכה ואכרות? של יהודי אונגריין. לפי הדין והחשבון של חברת המלאכה והאכרות של יהודי אונגריין עמדו תחת חסות החברה בשנה שעברה 571 חניכים יהודים, 490 למדו אצל בעלי מלאכה, 51 למדו בב"ס למלאכות ושלישים התחנכו בעבודת האדמה וגננות, בימי האסקף תפתח ח'י' מוסד מיוחד ללמוד גננות, אבל בכל טוב ח'י' הזאת מום בה ולא ירצו מעשיה ליהודים נאמנים, כי אינה משגיחה שיישבתו התלמידים בשבת ויו"ט וישמצאו מאכל בשר.

גרוש קיוב, בגלל גזירת הגרושים, שבאה על על יהודי קיוב גדלה האמיגראציה ובלומס הנדירה אחז רבים מיושבי העיר, יציאה גדולה כזו לא היתה משנת 1882, רבים פונים לאמריקה, רבים לקנדה, רבים לארגנטינה ורבים נוסעים דרך חוף גאלווסטון, וגזירת הגרושין הכיאה הרבן גדול ליושבי קיוב היהודים, כי המגורשים נמצאי בקשרי מסחר ומו"ט עם בתי-מסחר, והחפשיים והבדיקות בבתי-המלון והאכסניות ובבתים פרטיים חולכים ומתרכים מיום ליום, והפרסיות במעונות הקיץ ובנאות דשא, אשר סביב העיר קיוב, הולכות וחזקות, וחברי "אגודת העם הרוסי", אשר בסלובודקה פרוי קיוב, עומדים על חוף הנהר ונגניקות בדיהם וכל איש יהודי, היוצא מאגדת הקיטור לסלובודקה, נלקה באכזריות חמה לעיני השוטרים והנוטרים באין מוחה, והיה מקרה, שרוסי אחד ערב לבו להגן על יהודי וספג גם הוא מכת לחי וקראו לו שכיר הודים, "הד הזמן".

שאלת היהודים בקונגרס האמריקאי. בשבוע שעבר נדונו בפרלמנט האמריקאי בשאלת היהודים, חבר הפרלמנט פרנסיס בורטון הריסון הכניס אל בית-הנבחרים רזולוציה, הרושית מאת נשיא ארצות-הברית, שישתדל בכל כחו להשפיע על ממשלת רוסיה, כי תעכב בעד גרושי היהודים, עם זה מציעה הרזולוציה, לאחוז באמצעים בעוד מועד כנגד כל מעשי פוגרומים העלולים להתפרץ, הרזולוציה נמסרה לקומיסייה אשר לעניי-החוק, והוטל עליה לערוך הרצאה בדבר ולשיטה לפני בית הנבחרים, על אדות הרצאת הקומיסייה ינאמו בקונגרס הריסון והדיפוטאט היהודי גולדפוגל.

הרצח בפעמישעניצין, על הרצח בפעמישעניצין, שהודיעו העתונים הפולנים בדברים בלתי נכונים, מודיענו מר "אן בן פלח" את המעשה כמו שהיה: אל בית המהנדס (געאמעטור) היהודי מרדכי ווייס פרצו שני אנשי צבא רותנים בליל א' של שבועות בשעה אחרי חצות הלילה לבזו הונג, האשה הרגישה בארחים הבלתי-קרואים וצעקה, לקול צעקתה הקיץ בעלה, ובחיותו חרד לחייו ולחייו בני ביתו וגם לחון זרם, שנמצאו בכיתו פקדונות בסך 40 אלף כתר, ירה באקרחו להפחידם ולאסונו נפל אחד האורחים, רותני יליד העירה, חלל, אנשי העיר נבהלו בבקר מהשמועה המהירה והפחד גדל על היהודים, כי הרוחנים ממשפחת ההרוג ומיודעיו ואכרים לרוב התאספו ברהוב סביב ההרוג, ואם עכב החג בשלום ולא יצא הקצף על כל היהודים, הרי זה משום שאכרי הסביבה הם אנשים תמימים ואין להם אלא מה שענייהם רואות ועל מין יהודי כזה כהמהנדס, שאינו הולך בדרכי היהודים ועושה שבתו חול, יביטו בעל בריה משונה, שאמנם אינו נצרי, אבל גם יהודי איננו, ע"כ לא עשו את היהודים ערבים בעד הרצח, כי לא היהודי מרדכי הכה נפש בשגנה, כי-אם המהנדס ווייס, גם ראש האורחים, נוצרי ישר, הפך בזכות היהודים ולמד חובה על הגנג ההרוג ולפני אספת אכרים אמר, שהרוצח עשה מעשהו באונס משום "הכא להרגך וכו'", כי מה לו לזר בחצי הלילה בבית המהנדס, שאינו מונג — אופיי היא, שהעתונים הפולנים מסרו לצבור את המעשה בצבעי

התחוננה, בשווייץ, באונגריין הדרומית, ובסרביא, ערים בסו, כפרים רבים נטחו מעל האדמה, מסכות גהרסה בתים נפלו, גשרים נתקו, אלפי נפש אדם נטבעו ובהמה רבה, גם יכול האדמה אבד ככמה מקומות. — הנוצרים-סוציאליים בוויין התפייסו, כידוע קפיץ אחד מגדוליהם, יועץ-העיר הרא: א וגלה באספת-עם, כי מנהלי המפלגה הם אנשי בצע, מתעי העם לטובת עצמם לטלא כיסם, המפלגה הזמינתהו לדין ולפי שהיה חראבא ציר ועדה-המדינה ופטור מלעמוד למשפט בלי רשות הכית, השתדלו התובעים למראית עין, לנעול את תקופת המועצה, למען יחדל המנדט להגין עליו, וכאשר היה בר-ענישין התפייסו, חראבא רק מעט חזר מדבריו ולכית-הדין לא יביאוהו, האנשים יראו מפני כיה"ד יותר ממנו, כי הוא רצה לגלות תועבות גדולות, ע"ב כרחו כבושה מביה"ד והכל שוחקים, לכל תנאיו הסכימו והבטחות גדולות הבטיחו לו, למחרסם, ובלבד שלא יבא הדבר לפני ביה"ד, ואנשים כאלה מושלים באוסטריא, — מומחים בעבודת האדמה באו לידי הכרה, שאין דרך אחת להלחם נגד היוקר רק להשתמש בפסלת הערים, היוורה תמיד דרך הביכין אל הנהרות ללא תועלת ולזבל בה את הישדות, כי סבת היוקר האמתית היא התרבות בני האדם במדה מרובה והתמעטות שדות התבואה, לכן צריכים לתפוש בתחילה הקלה הזאת, להרכות יכול האדמה, וידוע שאין זבל טוב מצאת האדם, שנח הקרקעות באוסטריא לכרה יעלה בזה למאה מיליון, — במסכה"ב אצל פאריז נתקלו שני מסעות של אנשים, העגלות נשברו ואש אכלתן, עשרים איש נהרגו ונשרפו וכשמנוים נמצאו, — כרוסיה התחיל זמן הישפות, מערים יהודיות רבות באו שמועות-איוב, כי איש אכלתן, בתוכן גם העיר הגדולה מוהילב, — בישרות אונגריין ברכה רבה, שכמוה לא היתה זה עשר שנים.

*

למספר היהודים, לפי חשבון רשמי של המניסטרים הרוסי נמצאו ברוסיה בשנה שעברה בין מאה ושישים מיליון נפש אדם 6,243,712 יהודים, היהודים לא התרבו באותה המדה שהתרכו שאר יושבי רוסיה, כי כמיליון יהודים נדרו מן הארץ בעשר השנים האחרונות, המפולת בלבוב, בית גבוה של יהודי בעל שלש עליות אצל ביהמ"כ בלבוב נהרס פתאם בלילה אור ליום ב', כל התקרות נפלו וקברו תחתיהן את הנרדמים, כעשר נפש אדם נהרגו ורבים נמצאו קשה, יהודי אחד בראותו כל בני ביתו הרגומים ושבורים יצא מדעתו, המניסטרים צוה זה כמה לפנות את הבית, כי רעוע הוא, אבל בעה"ב שמואל מענקעס ראה בזה "רשעות" וערער על "הגזירה" אצל הנציבות וכפרומקציה הצילתו והעמיד כסכנה מאות נפשות אדם, צריכים ללמד פעם את אחינו, כי לא כל פקודת הרישות היא רשעות וגזירה רעה.

צוררים בא"י, סופרנו מחיפו מודיענו, כי הממשלה המרבזית בקושטא הרשתה לפחת עכו, למבר את הקרקעות שטחויין לחומה וששטחם עולה למיליון ושש מאות אלף אמה מרבעות, העכואים החליטו לקנותם במחיר גרוש אחד כל אמה, בכרי להתישב עניהם, אולם פקיד יק"א הודיע את מושל פלך בירות כי נכון הוא לקנותם במחיר שמנה גרוש האמה והמושל הודיע למנהל-השבונות הממשלה בעכו, כי מבר ימכר את האדמה לעכואים, אם יאבו לשלם ישמנה גרוש האמה כאשר שלמה היק"א, הדברים האלה העלו את חרון-אף העכואים, וכמאה איש מהם באו להשוארה ללשכת מנהל החשבונות ויכוחו מכות-מרדות וישדחו תלגומים למניסטרים להודיעו, כי יהרגו כלם לפי חרב ולא יתנו ליהודים להתישב על אדמתם, מובן כי ירדינו ה"כרמל" מצא בזה ענין לענות בו, ויצא במאמר חריף נגד היהודים, "החרות".

"דרכי חיים" בירושלם, מירושלם מודיעים אותנו על אדות הפרחת המוסד "דרכי חיים" שיסדו ראשי "כולל" הולנדי בירושלם, ללמד תלמידיו תלמוד תורה מלאכה ולהציל מן השנוורות המשיפילה וממיתה את הנפשי, שנה אחת קים דמוסד הזה וכבר עשה פרי להלל, התלמידים עסקו עד כה בתעשית בלי ברזל ובחיוד עשו ארונות ברזל לשמירת כסף, ומומחים העירו, שהארונות הנעשים יעם, אינם נפלים מאומה

שלום. ו: א ל א : אנה הלך שלום? בער: איני יודע. ו: ו א ל א : ומה נעשה אם שלום אין כאן? בער: נריב. י. טרויב.

הכוזרים ויהודי פולין.

בימים האחרונים העיר רעש בעולם ספר חדש על דבר יהודי פולין, שנגלה על שמי הספרות בשם "Die Chasaren". שמחברו איננו חוקר היסטורי ואתנולוגי ע"פ אמנותו, כי-אם דפלוטט אוסטרי, יועץ הסתר בארון הונא קושערא, אבל עשה לו את חקירת מוצא היהודים למין ספורט, יען כי במקרה למה, בהיותו בטורקיא שנים רבות, את לשונות עמי המזרח ובא הרבה בדברים עם אחינו הספרדים, ע"כ מצא הפין לדעת סבת השנויים, שבין היהודים האלה ובין יהודי פולין מיודעיו מקדם ובא לידי מסקנה, שיהודי פולין ברובם אינם צאצאי בני ישראל, כי-אם צאצאי הכוזרים. פושעי ישראל מצאו חזק בזה לפשיעתם ושמחו מאד בגלוי החדש, אחרי שרוב היהודים בזמן הזה, יהודי רוסיא ופולין, רומניא וגליציא ויהודי אמריקה ויתר ארצות מנוריהם של יהודי רופי בזמן הזה, אינם מזרע ישראל, א"כ תמה זכות אבות, פסק היהוס הקדמון ושוב להם להדבק בעמי ארפה מאשר ב"ישראל מוויק". וראיותיו להנחתו? אולם הצריך אדם להביא ראיות חזקות עומדות בפני הבקרת בבקשו להוציא לעז על יהודים? וכי הסופרים היונים והרומיים הקדמונים הביאו ראיות לדבריהם בהאשימם את ישראל, כי עובדים הם לחמורים וכי ספטים הם אנשים בביהמיק, לחקר במ על המזבח? וכי הביאו עמי ארפה בימי הכינים וגם בזמן הזה ראיות חזקות, שאין עליהם תשובה, בהעלילם עלילותיהם על היהודים? ומה עונים חכמי היהודים? לא כלום! הם מעתיקים את דבר הגלוי החדש מעתון נכרי כלשונו בשביל החדוש ישבדבר, להבהיל את קוראיהם ודי, די לחכמי ישראל לחקור על תולדות הקהלות שחרבו ועל תולדות איוו עלים בלים, שמצאו כבילותקות, שלא היה שום ערך מעולם ומכ"ש עכשו, ולזאת הם קוראים "חכמת ישראל".

בדבר הכוזרים הלא פלא הדבר, זה לפני אלף שנה היתה מלכות יהודית קימת בארפה עצמה, שתפשה חצי רוסיא של עכשו ועמדה בקשר מסחרי ודפלוטטי עם כל הממלכות שבזמן ההוא כמו רוסיא הנכחית ואין איש שם על לב, הדבר כמעט נשכח, כאלו לא לא היה ולא נברא אלא הגדה הסרת מעם היתה, וכאמת היא עובדה היסטורית, המכתב העברי, שכתב חמלך הכוזרי יוסף אל המניסטר היהודי ר"הסדאי בספרד, עורנו שמור במוזאום הקיסרי בפטרבורג ובל החוקרים שראוהו מעידי, כי אמת הוא. הסופר הערבי פוסלאן, שהי בזמן ההוא, מתאר בספרו את כל פרטי המלכות היהודית, סדרי הממלכה ותרבותה, תכסים צבאה ותכנית הערים ובית המלך. אבל אין לפי כבוד סופרי היסטוריא נוצרים להאריך באיוו מדינה יהודית, אלו היו היהודים בזמן ההוא מקפידים על כבודם וחרדים על קיום פלטה יהודית כזאת ויודעים את ערך הסדינה היהודית, היו יכולים על נקלה להביא את כל העמים השכנים במסרת ברית היהדות, כמו שעשו אחי קדושי הנוצרים ציריל ומתוד ובלי מלכות רוסיא של היום ואולי כל הסלבים היתה ממלכה יהודית עד היום הזה, אבל מיום שההלו אבותינו לצפות רק לנסים ולא דאגו מאומה לעצמם ולבניהם, הביאו עליהם את כל הצרות והתלאות של ימי הבינים ושל זמננו.

ולמרות ישבת הכוזרים עולה לפעמים זכרם על לב איזה חוקר והוא שואל את עצמו: אנה נעלם העם הרב הזה? הן לא נמצא בחיסטוריא, ישנדרו לארץ אחרת או שקבלו עליהם את הדת הנוצרית ונטמעו בין הרוסים או הטרטרים, והם באים לידי מסקנה — הכארון קוטישערא אינו הראשון בהשערותו — כי יהודי פולין ורוסיא הם בני בניהם של הכוזרים, כי לא נודע מתי נדרו לרוסיא הפולנית יהודים רבים כל כך מן המערב, אלא לפי שהתבוללו ביניהם מזרע רבני אשכנז שנדרו לפולין, קבלו את לשון אשכנז,

עם תורת הרבנים ההם והם נראים כגולי אשכנז, ורבים מהכמי עמנו כבר קבלו את ההשערה הזאת בלי חקור אחריה וקרוב הדבר שבתולדות ישראל, שיכתוב אחד מהם, ינוח אותה ליסוד מוסד, שיהודי רופי, בלומי רוב מנינו ורוכ בנינו של העם היהודי אינם מזרע ישראל, כי אם מהנוע הטרטרי והפיני, שהכוזרים נחישבו לו.

לסתור את השקר הזה די לנו להראות על עובדה, הידועה רק לנו ולא לחוקרים נוצרים, כי בתוך יהודי רופי ישנם יותר מעשרה אחוזים ממאה כהנים ולוים, אין ראיה גדולה מזו, שהם מזרע ישראל מעולם, כי הלא בין הכוזרים הטרטרים לא היו כהנים ולוים ואם היו איוו כהנים ולוים, שגלו אליהם מבבל, הלא מתי מעט היו ולא בהמון רב כל כך, אבל מעיקרא דדינא פירכא, הכוזרים לא נעלמו כלל פתאום, ידועות לנו עקבותם היטב, אלא — ג"כ מתוך שנאת ישראל — לא שמו אליהם רושמי היסטוריא לב, ע"כ נישכחו, קרוב לזמן הרבן מלכות הכוזרים נדרו בעתים שונות מחנות מחנות מן השכמים הפינים-הטרטרים שבמזרח ובדרום רוסיא למערב ויסדו את ממלכת אונונגן ואת ממלכת בולגריא, אמנם הם לא נקראו כוזרים, אלא יוגדים, אווארים, מדיארים ובולגרים, אבל שמות העמים נקראו לרוב לא ע"פ מולדתם, כי אם בשם איוו נוף, ששמנו יצאו גבוריהם או בשמות נסיכיהם או בשמות איוו משפחות מושלות, כמו שנקראת האומה הטרקית עתומנים של שם גבורה הידוע, שעמד בראשם בשעת הכבוש, מקרוניקה ישנה, שנמצאה בוויין נודע, שהאוארים ההם היו בעלי דת ישראל ושכמ מושל יצא מהם, שמשל לא רק על אונונגן, כי-אם גם על אוסמריא וביהם ובפירוש נקראו שם מלכי וויין, שמשלו לפני הכבנגרים, "מלכים יהודים", ברבות הימים, לפי שהיהודים בדרות ההם לא דאגו לזיזוק דת ישראל בתוך הגוים ההם, רפתה הדת בידם ונטמעו בין הנוצרים, לפי שהנוצרים דאגו תמיד להרחיב גבול דתם ולבער אחרי ישיבי היהדות, שנישאר בין העמים, גוים בעלי דת ישראל נדרו מעל חפי הים הכספי גם לחצי האי הבלקני לארץ איליריא (בוסניא ואלבניא של היום) ושם נקראו חל"וים וברשימות סופרי ביצנין נזכרו כמה פעמים, שמלכי ביצנין נלחמו בהם ובפירוש הם מזכירים, שהיו החליוים בעלי דת ישראל, וגם בהם טעו חכמינו בימי הבינים והחזיקו אותם לשירידי עשרת השכמים, לשבט דן, לפי שנקראה איליריא בלשון יון דרדניא ובתורה דגנים, וכן החזיק אלדר הדני בטעות את הכוזרים לשבט ישמעון. (ראה "המצפה" שנת שלישית גליונות מ' י' "א ורמת המצפה" 1907 חוב' י"א, שם מבואר הענין הזה באריכות).

ושריד מן הכוזרים נשאר באמת ברוסיא עצמה, קצתם המירו דתם וקצתם נשארו ביהדותם עד היום הזה במתו ונודעים בשם "סכטיניקי", כלומר שומרי שבת, ממשלת רוסיא רדפתם ולחצתם כל הימים ונשארו היום מעט מהרבה וגלו להררי קוקו, ובעתים רבות וגם בימינו נגלתה נטיה בין האכרים הרוסים בדרום הארץ ליהדות והממשלה דכאה את הנטיה בחרב וכשפטים גדולים, זהו כח הירושה הטבעה בנפשות בני אדם, בנטיה אינסטינקטיבית הם נוהים בלבם אחרי היהדות, שדבקו בה אבותיהם לפני אלף שנה, וזוהי אחת מסבות הישנאה העצומה של הרוסים האכתיים ליהודים, סכנה הם רואים בהם לאמונתם, אפשר מאד, שחלק מן הכוזרים נטמעו בין יהודי רוסיא, כי כבר בימי הכוזרים היו גם יהודים אמתים בארץ הרחבה ההוא, אבל הם נטלו באלף, היהודים לא סבלו מעולם גרים בתוכם, ולא חזרו אחריהם כלל, ע"כ נפרדו הכוזרים תמיד מן היהודים והתבוללו בעמים שונים.

מרדכי בערגלאו	מינא ראזענטאל
פרישטיק	זמיגראד
נפתלי הרצל פיעלפרייד	גיטל ראזנבאך
מאורישים	טעשען
קראקא	טעשען

מעמק לבי אברך במז"ט את ידידי מר חיים רעדער לחתונת בתו, שמואל פריעדלער — סטריא, חיים טוביאם, קמץ שארף וליב טוביאם מברכים את רעם מר אליעזר ליפשיץ באושפיצין לארוסו.

את מחותני הנכבד מר יעקב יהושע טיעזעש ואת רעיתו אני מכבד במז"ט להביאם בברית הנשואין עם מר וואהל בקראקא. זכריה שזל — זאביא.

יקבל נא ידידי היקר מר אהרן וואהל במז"ט לכלולתו עם מ' מויבה טיעזש בפשעמישק, שלום וברכה לאכיו הנכבד הפרנס מר מאיר וואהל ולכד הצדדים הנכבדים, מנחם מענדל הורוויץ — קראקא.

ליב שטיין בקוטי מברך את רעו מר ליב געלערנטער בן הרב הגאון דפה לחתונתו עם מ' שרה רבקה בת הג' מר יעקב פיפעס בלבוב.

הנני מברך בהדרת כבוד וחבה את ידידי מר גדליהו הארץ סה לחתונתו עם מ' פייגה שנופפמאנאק בטרנוב. מאיר יאקובאוויטש — קראקא.

מקרב לבי הנני מביע במז"ט לידידי מר יוסף בויטינגר לארוסו עם מ' דינה הורוויץ, מאיר יאקובאוויטש — קראקא.

הנני מברך במז"ט את מר יוסף בויטינגר לארוסו, את מר גדליהו הארץ לחתונתו ואת מר אלעזר זיכבערפעלד לחתונתו בנו.

שבה ואלקאנוסקי — קראקא.

הנני מברכה את ידידי מ' בתיה ראטה בקולומיה לחתונתה עם מר יעקב פריעד.

מרים לור — קראקא.

מקרב לבי הנני מברך במז"ט את אחי מר שמעון יוסף לארוסו עם מ' לייבל בדמביץ.

שאל וואלף — קרישאנוב.

ברגשי אהבה וגיל אברך במז"ט את רעי החביב מר ישראל שטורמלויפער לארוסו עם מ' בלהה הורוויץ בבראדי.

מאיר בעטמאן — זקאטישוב.

הנני מברכים במז"ט את ידידנו ושי"ב מר ישראל שטורמלויפער לארוסו, מז"ט לאמו.

דוב וואלצער, יעקב וואלצער — לובאטישוב.

ארישת שפתי לא אמנע מהביע מפנימיות לב ונפש את ברכתי במז"ט לרעי היקר מר משה גראסווי-גער לכלולתו, מז"ט להוריו, יהושע דוד פאנצער.

ברגשי גיל וחדוה הנני מברך את ביד מ' מנחם יוסף פריעגער לארוסו, מז"ט לגיסי מר אברהם בערגלאו בייטנוב.

שמואל פריעגער — כאכניא.

מפנימיות לבי אברך במז"ט את רעי מר ישראל וויינטרויב בסאנדין לחתונתו, מז"ט להוריו.

נפתלי ריינער — גאליין.

מעמק לבנו נברך במז"ט את רענו היקר מר ישראל ביידאף לבוא תחת על אפריון עם מ' ליבה פרידמאן בויעליטשקא.

יעקב טאנענבוים, שמעון הירש — קולומיה.

זוג נחמד יהודה ויהודית ויידענפעלד! ברכתי במז"ט לכס להולדת נככם בכורכם.

ע. ל. קורנבליט — ראדוויין.

ברגשי גיל וחדוה אברך במז"ט את אחי הנכבד מר יואל לחתונתו עם מ' חנה פרייברון בהאליטש.

יהודה אישכנזי — סקאלא.

מעמק לבי אביע במז"ט לידידי מר יוסף גרינער בפאטארוזאני לארוסו ולידידי מר מענדל ברעכער בשטולפיקאני לארוסו.

פינחס ראזענבאך — גוראהובארא.

במז"ט לידידי מר יוסף גרינער פה לארוסו.

יהודה באראל — פאטארוזאני.

מעמק לבי אביע במז"ט לבי מר אריעזר העלער לארוסו עם מ' פרידה רעגענבאגען, מז"ט להוריו.

מרדכי הערצוג — פראבוזא.

מקרב לבי אביע במז"ט לרעי מר אליעזר ליפשיץ לארוסו.

משה בלומיענפערבוים.

בשמחה רבה אברך במז"ט מעמק לבי את רעי היקר מר אליעזר ליפשיץ עם מ' מלכה ליפשיץ לארוסו.

אליעזר גלייטמאן — אישפיצין.

מעמקי לבי אברך במז"ט את אחותי מ' מרים לארוסו עם מ' חיים יוסף נייטאן בבראדי, מז"ט להוריו.

ברחם אויערבאך — סטריעליסק.

מז"ט לאחי היקר מר משה ולהמוכנת, להיות גיסי מ' רחל רומטשטריך לחתונתם, מז"ט להורים.

י' גלרנר — וויין.

אני ואשתי מברכים את אחי האהוב במז"ט לארוסו עם מ' גיטל ראזנבאך.

פינחס פיעלפרייד ורעיתו.

ברגשי גיל וחדוה מברכים אנהנו במז"ט את רענו מנוער נפתלי הרצל פיעלפרייד לארוסו עם מ' גיטל ראזנבאך תח"י, מז"ט להוריו.

שמעון פישער ורעיתו.

מעמקי לבי ומרגשי אהבה אברך במז"ט את ידידי החביב מר משה געלערנטער בסטרי לחתונתו עם מ' רחל ראטענשטריך בפשעווארסק, מז"ט להוריהם.

צבי באך — סטרי.

את ידידי הרב הגאון מויה חיים געלערנטער שליטיא אברך במז"ט בחבה לחתונת בנו מויה צבי יוסף ראזענקראנץ — סניאטיין.

הוצאת "תושיה" וורשה.

ספרי למוד חדשים:

(ימצאו להמכר בעוד ימים מספר).

א) חרסות הספרות העברית לנערי ישראל מאת שלמה ברמן.

החרסות הספרות העברית הזאת נותנת לנערי ישראל לא רק הומר קריאה, כיראם גם הומר כתיבה, בכדי שיוכלו להרצות ספורים, שירים ומשלים ומאמרי מדע בסגנון טבעי, בסגנונם הם. ההומר הנתיב בהרסות הספרות הזאת לקוח כרובו ממעשי ידי סופרי המופת מתקופת ימי הביניים והספרות החדשה. כל הסבכאים הקשים מבוחרים במלים ובמבטאים יותר קלים ופשוטים. אחרי כל מאמר באה תכניתו ולפעמים גם הרעיון היוצא ממנו. החרסות הספרותיות מבילה תשע מהלקות: א) ספורים קטנים, ב) פרקים מדברי הימים ג) אגדות, ד) משלים, ספורים והזינות מכתבי הקדש, ה) משלים, ו) תמונות הטבע, ז) פרקי ספורים, ח) שירים, ט) מתולדות הטבע.

החרסות הספרותיות הזאת באי מעשי ידי ר"א אבן-עזרא, אברמוביץ, איכנבום, אלחריזי, ארטור, ברודס, גוטליבר, י. גורדמן, יליג, מאי, דוליזקי, ריי הכהן, ריי הלוי, רבי ברכיה הנקדק, וייקובה, וירבל, זמישין, אדיס, מיכיל, ריביל, יהליל, רמחיל, למרים, מאנע, מאפו, סירקין, סמולנסקי, פרידברג, פרישמן, זקין, קרוחמל, רייכרסון, קיי, שולמן. הספר נרפס באותיות גדולות ובהירות ועל ניר טוב. מחירו הספר 65 קאפ, מבי 75 קאפ, פארטא 10 ק.

ב) קורות הספרות העברית

מראשיתה עד ימינו אלה מאת שלמה ברמן.

הלק ראשון: מראשית צמיחתה עד חתימת התלמוד. החלק הזה מביל טיפ פרקים: א) מבוא, ב) תורת משה ג) ספרי הנביאים הראשונים והאחרונים, ד) כתובים, ה) שירי קדמוניות, ו) כתובים אחרונים, ז) ספרים ישנים, ח) המשנה, ט) משניות הצנוניות, י) התלמודים, יא) התלמוד הירושלמי, יב) התלמוד הבבלי, יג) אגדת התלמוד, יד) המדרשים, טו) היהדות על פי ההלכה והאגדה. הספר ערוך ברובו פופולרי וכתוב בשפה קלה ופשוטה, מנוקד פלו ונדפס באותיות יפות ובהירות ועל ניר טוב. מחירו הספר 50 קאפ, מבי 60 קאפ, פארטא 8 קאפ.

ג) משנה ברורה

משניות ובריתות נבחרות לבני הנעורים, בנקוד שלם עם באור קצר ומספיק מאת ח. ד. רוזנשטיין.

נחיצות למוד המשנה ותועלתו לבנינו ברורה לכל, הן לשם ידיעת המעשה כשהיא לעצמה בתור מקור היהדות המסורתית והן לשם ידיעת שפתה המדויקה והברורה. גם לאלה הלומדים גמרא נתון מאד למוד המשנה בתור הכנה והכשרה לגמרא, ואלם אי אפשר ללמד את התלמידים על הסדר מתוך משנתו של רבי ומפרישיה הרבים. להם דרוש הומר משניות קל ונוח ומבואר באור קצר ומספיק. גם למורה קשה בשעת הוראתו המצומצמת לחפש בתהום הרב של המשניות ולברוק מה למרב ומה לרחק, ולמורה זו נתחבר הספר "משנה ברורה", בו באו המשניות הנבחרות הללו: א) העוסקות בחקי החיים הנחוגים בישראל או שהיו נחוגים לפניו. ב) הנוגעות לחיי יום יום של היהודי, ג) עיד מנהגי אבותינו בשבתם על אדמתם ובארץ גלותם, ד) משניות אגדיות, ספוריות ומדותיות, אלה שפתגמיהן וניביהן נתאזרחו בספרותנו, ו) והעיקר משניות נוחות וקלות. מהבריתות נבחרו ביהודי אלה המסבירות ביותר דברי המשנה הקודמת להן ומסויפות לה נמוקים חדשים; ובמקום הצורך, שדברנו המשנה תמהים קצת בלי פרוש הגמרא, הביא המחבר דברי הגמרא גופא מיד אחר המשנה. כבאור המשנה היו לנגד עיני המחבר כל המפרשים ומכולם יחד בחר את הפשוט, המדויק והמתקבל יותר על הלב, ועל פיו באר את המקום הדרוש באור.

הספר נרפס באותיות גדולות, בהירות ויפות ועל ניר טוב. מחירו הספר 60 קאפ, מבי 70 קאפ, פארטא 8 קאפ.

Verlag „TUSCHIH“, Warschau.

HOTEL ZIPPER LEMBERG

vormals

Hotel u. Restauration MAJER KATZ, Rajtana 9.

Telefon Nr. 889.

האכסניא ובית המרוח של ה' מאיר קאטיץ ז"ל בלבוב, ברחוב רייטאנא 9

הנודעים זה 40 שנה בכל תפוצות ישראל, מתנהלים גם עתה תחת אותה ההנהלה עצמה של השנים הקודמות, ביתרוח הכשר אף למהדרין מן המהדרין; ועוד יתרה נעשה, כי כל החדרים תקנו מחדש ונערכו בטוב טעם ודעת ובנקיון עצום מתאימים לצרכי החיים. במאור אלקטרי, גם בחדרים מיוחדים לרחצה ובכל הקומפורט הרוש לרוח העת, ונחת שלהני מלא דישן, גם סניף מיוחד למאכלי הלב נערך על ידי ברהוב סטאניסלאוו במאכלים ערבים לחיך, למען השביע רצון את כל הרווישים לשכני

צבי הירש ציפפער.

חדשה לחזנים!!

יוצא לאור

סדר תפלה

לחזנים לבדי ולחזנים עם מקהלה

והוא כל בו לחזנים, בו נקבצו המרגליות והפנינים של גדולי החזנים שהיו לישראל, כמו זולצר, וויינברויב, לעוואנדאווסקי, מומבאק ועוד ובהשתתפות גדולי החזנים החיים אתנו היום, על כל קומפוזיציה רשום שם מחברה. על כל תפלה ותפלה תבאנה קומפוזיציות שונות מטיטב הזמרה החזנית, באופן שסדר התפלה הזה יספיק לחזן את כל צרכיו הזמריים. קומפוזיציות טובות שתשולחנה לנו נרפס בסדר התפלה הזה על שם מחברה. הכל בו" הזה יוצא לאור בחוברות, הוברת אחת בכל שבוע, מחיר החוברת 1.35 כתר, עם המשלוח 1.70 כתר. הקונה 10 חוברות בפעם אחת יקבל 25% הנחה. לעיץ כבר יצאה החוברת ערבית ושחרית דר"ה. להשיגם בכל בתי מסחר הספרים וגם אצל המו"ל עפי' כתבתם

Hebrew & General Music Publishing Co.

193 Whitechapel Rd, London E. England.

מדפיסים אנחנו גם מוזיק לפיאנא. דרשו קטלוגים.

בשורת ספר חדש.

ראה זה חדש, סילח לאור הסנוט, לא שזפתו עין נאלז: תוספתא סדר זרעים בהג"ה (נדו"ק היטב עם סני פירוקים, הנקוצים צקוונתם ונחת ילחק וסירי ונחת). כל חלה חזרו יחדו עיי' הרצ הגדול וכו' (נו"ה) ילחק הכהן חזק"ק חאלענור וכעת (נו"קצי ירוקלס הוצצ"ח, זן לחותו הרצ הגלון הנוצחק הנופורקים (נאור הגולה וכו') נו"ה קלום ונרדכי הכהן הגדול קליטי"ח חזק"ק צרעזחן יע"ח. החפץ להציג צרכה אל ציתו יפנה לא אל כבוד הנוצח כפי חלדרעק: Rabbi Isak Schwadron Jerusalem Palästina או לחסי הנוצח Hersch Schwadron Böbrka ויונלכ נופס כנפשו וישצב עונג צעזחסי"י. (נחיר הספר 4 כתיים חוץ ונהנככות צפאקט.

פערשיעדענע

פלויים- & בעטמפדערען צו רען בילליגסטען פרייעזען ליעפעען APTOWITZER & WAHLER Geflügel, Gänsefett u. Federn Expört, TARNOPOL

זיבערע פרנסה.

ווער זיבערע פרנסה אונד לעבענס-דויערנרע עקסיסטענץ זוכט, ווער זיך פאן אללעזען פאבריקאציאנסארטיקעל דער וועלט אויסלערענען ווילל אונד מיט וועניג געלד זיך איינע פאבריקאציאן איינריכטען ווילל, דער שרייבע מיט רעטורמארקע אן: R. WOLF, SUCZAWA (Buk.) Posterestante N. 17.

תלמיד לפילוסופיה

במשך השנה השלישית ללמוד באוניברסיטה בוויין, שהוא גם תלמיד בימ"ד לרבנים בוויין, שיש לו תעודת בגרות ממנסייה אשכנזית, מבקש בתנאים קלים משרת מורה-בית לימי החפש. ידיעות מפורטות מתקבלות ע"י הכתבת:

N. H. stud. phil. Circusg. 47/95. Wien.

In Ung. Brod Mähren werden sofort 2 Chor-Knaben aufgenommen

1 Sopranist, 1 Altist bis 12 Jahre alt.

Dieselben erhalten ganze Verpflegung u. Kleider nebst freier Volksschule oder Gymnasium. Anfragen sind zu richten an Oberkantor MAJER KORNERN.

10 Kronen fällig!

kann jedermann auf leichte Weise verdienen. Senden Sie Ihre Adresse nur auf einer Postkarte an die Firma Jak. König, Wien VII 3 - Postamt 63

האטעל ורעסטוראציאן כשר לבע"ב יהודים של

שלום אהרן ראזענטאל בלבוב, רחוב רזעניצקא 13 מעלעפאן נו" 1314

הלישון

ספר לימוד לשפה לדרוק ולאוורתוגרפיה בשפה קלה עם עבודה עצמית מסודרת לתלמידים

מאת יש. ל. גרדון ורשה

הספר הראשון יצא לאור במהדורה חמישית עם הוספות חשובות ותקונים רבים. מחירו כמקודם 60 קאפ. הלישון ספר שני יצא לאור במהדורה שניה מוגהת ומתוקנת. מחירו 85 קאפ. פורטא 12 קאפ. — פרוספקטים מפורטים על דבר הלישון נשלחים לכל דורש. המכירה הראשית לארצות אוסטריה אונגריה היא אצל אברהם ראבינוב, סטאניסלוי. אדריסת המחבר: S. L. Gorden, Warschau Kup. 7.

מודעה.

תלמוד בית מדרש הרבנים בוויין, פדגוג מנוסה, בקי בלמודי הגמזיה, מבקש משרה בתור מורה פרטי בכפר או במעון קיץ בעד החדשים יולי, אויגוסט, וספטמבר. סכיכה יפה ואור טוב עדיפים. לפנות אל S. E. Wien II., Rembrandstr. 19/6.

